MERIDIAN CRITIC Nr.2 (Volume 23) 2014

Drumul către reuşită. O (scurtă) perspectivă hermeneutică asupra *pădurii* din basmul fantastic românesc

Costel CIOANCĂ
Academia Română, Muzeul de Artă Veche Apuseană Ing. Dumitru Furnică-Minovici

---

Abstract: The present study aims to treat, the hermeneutic perspective, the role of forests in the Romanian fantastic tale. Given the role of the initiation has been invested this space of traditional mito-geography area, I tried to capture various symbolic poses that you did or received forest, just a better (or correct) perception of these production in Romanian traditional culture. Both evil and deep space oriented, initiation Romanian fantastic tale forest has a strong impact on the psycho-emotional hero who travels, opening his, after passing the samples, the path to self-liberation, just get the ultimate desideratum fulfillment, whatever it is.
Keywords: Hermeneutics; Romanian fantastic tale; forest; traditional mentality.

După cum deja s-a spus, pasajele geo-topografico-descriptive ale basmului românesc „*sunt necesare în măsura în care, prin ele, se fixează cadrul acţiunii şi se realizează culoarea locală, se motivează unele acţiuni ale personajelor şi se întregeşte conturul lor psihologic*".[1] Din perspectiva (etnologică a) autorului sus-menţionat, pare să fie doar atât. Evident, cele menţionate de Al. Bistriţianu sunt corecte. Şi totuşi: din perspectiva *hermeneuticii* şi *imagologiei*, neomiţând ceea ce M. Eliade scria despre „deosebirea calitativă" a spaţiilor *intra muros* şi *extra muros* [2], cred că aceste pasaje descriptive, dincolo de „fixarea cadrului acţiunii", de „realizarea culorii locale", de „motivarea unor acţiuni ale eroilor", nu vorbesc (prea mult) şi despre *alte* dimensiuni/valenţe importante pe care *peisajul* le are în basmul românesc. Spre exemplu, dincolo ce s-a scris despre *peisajul* din basmul

---

[1] Bistriţianu, Alexandru, *Peisajul în basmul românesc*, în *Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor*, 3-4, 1956, p. 479.
[2] Ceea ce caracterizează societăţile tradiţionale este opoziţia subînţeleasă dintre teritoriul pe care îl locuiesc şi spaţiul necunoscut şi nedeterminat care îl înconjoară: primul este <<Lumea>>(mai precis: <<lumea noastră>>), Cosmosul; restul nu mai e un Cosmos, ci un fel de <<altă lume>>, un spaţiu străin, haotic, populat de larve, de demoni, de <<străini>> (asimilaţide altfel duhurilor şi fantomelor).: Eliade, Mircea, *Sacrul şi profanul* (Trad. de Brânduşa Prelipceanu), Ed. Humanitas, Bucureşti, 2000, pp. 22-23; cu sublinierile mele, C.C.

BDD-A8398 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:30 UTC)

românesc[3], acesta, aşa abstract, lapidar, sobru cum este, vorbeşte mereu despre ***exerciţiul distanţei*** dintre *aici* şi *acolo,* între *lumea de aici*, cotidian-cunoscută naratorului sau consumatorului de basm, şi *lumea cealălaltă*, o lume care funcţionează după alte reguli fizice şi spirituale. Cu siguranţă, *peisajul* în basmul românesc nu este doar „*un tur al raiului şi al iadului"* (ca să-l parafrazez pe Lawrence E. Sullivan, care semna *Cuvântul înainte* la o carte a unui discipol al lui M. Eliade[4]), de foarte multe ori existând *o graniţă indelebilă* între cele două. Ca atare, dat fiind *caracterul iniţiatic al călătoriei* pe care eroul de basm o întreprinde într-o lume eminamente *nouă, necunoscută, neconsacrată*, de cele mai multe ori *ostilă*, cu cele mai multe elemente componente având valoare arhetipală (*pădurea, muntele, apa*), mi se pare oportun a releva, în rândurile următoare, câteva dintre aspectele hermeneutice legate de ***pădure*** ca spaţiu mitogeografic, aspecte care, coroborate cu cele consacrate (*dialogurile* - iniţiatice sau nu-; *vecinătatea morţii* întru care eroul trăieşte de-a lungul întregii sale călătorii[5]; *relaţia eroului cu animalele; probele de trecut; hermeneutica obiectelor magice de care acesta se foloseşte întru împlinirea dezideratului său* etc.), pot da o imagine mult mai amplă şi mai aproape de realitate a **rolului iniţiatic** pe care *peisajul* îl are sau îl joacă în dinamica basmului românesc, accentele fiind puse (aici şi acum) doar pe dimensiunea mitogeografică a ***pădurii***.

De altfel, acest rol (precumpănitor) iniţiatic pe care l-a jucat, de-a lungul timpului, ***pădurea*** în diferitele mitologii, este cvasicunoscut: aş (re)aminti aici, dintre cele mai cunoscute, pe importantul zeu vedic al pădurii, *Aranyāni* (cu clasa specială de *aranyaukas* = schimnici retraşi în pădure pentru a medita)[6], zeităţile silvestre ale mitologiei greceşti (*Dryadele* şi *Hamadryadele*)[7] sau romane (*Silvanus*, cu o sărbătoare specifică – *Lucaria* - dedicată *pădurii sacre* instituite de Romulus după înfiinţarea cetăţii Roma)[8], şi până la ceva mai recenta pădure *Sherwood* din Nottinghamshire, devenită celebră prin asocierea cu legenda lui *Robin Hood*…

Prin *rolul de trecere* jucat, prin caracterul/statutul de *topos iniţiatic* avut la nivelul mentalitarului tradiţional românesc, ***pădurea*** basmului fantastic românesc se constituie într-unul dintre elementele esenţiale, definitorii ale *mitogeografiei* tradiţionale. Iar importanţa acestui element al mitogeografiei din basmul românesc, rezidă, cred eu, nu atât în *narativizarea* valenţelor geo-topografice care compun, descriptiv-tradiţional, un peisaj (oarecare), ci în *stabilirea unei distanţe ireductibile între* ***aici*** *şi* ***acolo***, *pădurea* fiind, după părerea mea şi ţinând cont de *funcţia logică* pe care *fantasticul* (şi/sau *imaginarul*) o joacă sau o are în

---

[3] Bistriţianu Al., *op. cit.*; Călinescu, George, *Estetica basmului*, Ed. pentru Literatură, Bucureşti, 1965, pp. 285-295 etc.

[4] Vezi Culianu, Ioan Petru, *Călătorii în lumea de dincolo* (Trad. de Gabriela şi A. Oişteanu, *Cuvânt înainte* de L.E.Sullivan), Ed. Nemira, Bucureşti, 1994, p. 25.

[5] Acest subiect a fost tratat *in extenso* într-un studiu de sine stătător – vezi Cioancă, Costel, *Vecinătatea morţii în basmul românesc*, în *Caietele ASER*, 7, 2011 (*Etnologia şi sud-estul Europei*, sesiune ştiinţifică organizată de Asociaţia de Ştiinţe Etnologice din România, Bucureşti, 3-5 noiembrie 2011), Ed. Etnologică, Bucureşti, 2012, pp. 147-164.

[6] Kernbach, Victor, *Dicţionar de mitologie generală* (Postfaţă de Gh. Vlăduţescu), Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989, p. 43.

[7] Balaci, Anca, *Mic dicţionar de mitologie greco-romană*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1966, pp. 270-271.

[8] Marienescu, Athanasie Marian, *Cultul păgân şi creştin. Sărbătorile şi datinile romane vechi* (Ediţie critică de I. Oprişan), Ed. Saeculum I.O., Bucureşti, 2008, pp. 72-73.

BDD-A8398 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:30 UTC)

reprezentările spaţial-temporale ale mentalitarului tradiţional românesc, *o expresie a realităţii de facto,* nu *de iure*. Cu alte cuvinte, robinsonadele eroului din basmul românesc (de cele mai multe ori nubil!), într-un spaţiu *necunoscut*, *neconsacrat* precum ***pădurea**,* fără explicitarea acestui cadru mitogeografic în care se desfăşoară acţiunile sale şi cu staţionarea doar în aceste descrieri sobre, lapidare, (de)limitează, o dată în plus, câmpul de înţelegere pentru aceste splendide producţii epice care sunt basmele fantastice.

Dintr-un început trebuie spus că ***pădurea*** basmului românesc se sprijină (la nivel simbolic), pe un puternic, aş spune chiar drastic antagonism dintre bine şi rău, generând, în structura psiho-afectivă a eroului/eroilor care o traversează, ample metamorfoze. Bulversându-l (prin caracterul eminamente *nou*, în sens eliadian – *necunoscut/ neconsacrat*), mobilizându-l şi împingându-l (uneori împotriva propriei dorinţe a eroului!) înspre realizări fantastice, *ne-comune*, ***pădurea*** basmului românesc vine să ilustreze o (altă) interesantă utopie a imaginarului tradiţional românesc, aruncându-l efectiv, nu atât pe erou, cât pe ascultătorul de basm!, într-o altă dimensiune spaţial-temporală şi spirituală decât cea cunoscută, trăită cotidian. Această explorare şi exploatare a imaginarului oferea consumatorilor de basm, posibilitatea unei adevărate eliberări prin transgresarea legilor fizice ale lumii cunoscute şi „accesarea" unei dimensiuni *altfel*, în care totul este altfel (vezi, spre exemplu, *mineralitatea* lumii de dincolo…), în care *imposibilul devine oricând posibil* (totuşi, nu oricum, nu pentru oricine!).

Spaţiu *arhetipal*[9], *iniţiatic* prin excelenţă, **pădurea** are, în basmul românesc, prea puţine determinări geografice precise, fiind, de cele mai multe ori, *un spaţiu intermediar între lumea de aici şi cea de dincolo*. Pădurile basmului fantastic românesc sunt *bogate vegetativ*[10], *întinse*[11], uneori *neexplorate*[12], câteodată *sistematizate peisagistic*[13], de cele mai multe

[9] […] Din ceasul ce a făcut Dumnezeu pământul au început a creşte fel de fel de pomi pe pământ şi pădurea în şepte zile a crescut până la cer.: Niculiţă-Voronca, Elena, *Datinile şi credinţele poporului român adunate şi aşezate în ordine mitologică* (vol. I-II), Ed. Saeculum Vizual, Bucureşti 2008, I, p. 35.

[10] […] Bietul copil s-o luat şi s-o dus, s-o dus, s-o dus, printr-o pădure mare, unde nu vedea nici la amiaz soarele.; […] şi se depărtă ficiorul, tânărul corăbieriu, prin ostrov, şi se afundă într-o pădure mare, neagră şi întunecoasă, unde dădu peste o vie frumoasă, cu struguri negri, boambele cât alunele şi nucile de stai să-i mănânci cu ochii.: Boer, Demetriu, M.V. Stănescu Arădanul, Cacoveanu, Ştefan, *Poveşti din Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, pp.78, 90; […] Mai călătorind ei o bucată bună, ajunse la o pădure deasă şi stufoasă. Prin bungetul ăsta de pădure mergând ei pe dibuitele, căci altfel era peste poate, zăriră în depărtare un lup groaznic de mare şi cu fruntea de aramă.: Ispirescu, Petre, *Legende sau Basmele românilor*, Ed. Facla, Timişoara, 1984, p. 62; […] Din astă bătaie a rămas beteag de-o aripă şi Sur-Vultur, năzdrăvanul de pe tărâmul ălâlalt, care cum s-a simţit că-l doare aripa, a dat dosul târâş-grăpiş, şi el cum a putut, într-o pădure mare cu copaci groşi-groşi!... de nu era în puterea omului să-i fi coprins în braţe, şi înalţi de nu le puteai vedea vârvurile, să fi avut cinci perechi de ochi, şi s-a aşezat pe-o cracă, cam în marginea ei. […] După ce se făcu Sur-Vultur nevăzut, rumânu vârî nuca în sân, puse biciu în dăsagă, că era un bici mic, şi o porni înainte de merse pân dădu d-o pădure mare, verde şi răcoroasă.: Stăncescu, Dumitru, *Basme culese din popor*, Ed. Ion Creangă, Bucureşti, 1980, pp. 11, 14; […] Când o intrat în pădure, o întunericit aşa de tare, că nu se vedea nici mâna.: Vasiliu, Alexandru, *Poveşti*, Ed. Tineretului, Bucureşti, 1958, p. 299.

[11] […] Dau încolo, încoace, dară nime nu poate chibzui că încotro să fie drumul spre casă, şi în loc să se scoată, ei rătăcia şi mai tare. După ce s-au izbit în toate părţile şi după ce s-au făcut, hăt, bine noapte s-au hotărât să mâie aice în pădure, că poate a doaua zi vor pute nimeri cumva calea către casă. Când s-au sculat eia doaua zi, s-au dat iarăşi

BDD-A8398 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:30 UTC)

ori văzute ca *locuri de desfătare cinegetică*[14] ori, pur şi simplu, *de petrecere*[15], **pădurile** basmelelor româneşti sunt pline, cum altfel?, de spaime, de monştri, de mistere.[16]

Alături de aceste aspecte fenomenologice - poate târzii reminiscenţe ale unor timpuri imemoriale în care omul, aflat în stadiul de *culegător* şi *vânător*, a depins de acest mediu deopotrivă *ispititor* (prin belşugul de hrană) şi *ostil* (prin bogăţia vegetativă, generatoare de înfricoşată neîncredere)[17] -, trebuie amintite şi alte valenţe cu care a fost „învestită" *pădurea* basmului românesc:

- *loc de exil/refugiu*

---

la cercat. Dar, în zădar, că să rătăcia din ce în ce mai tare. Cu cât îmbla mai mult, cu atâta era şi mai greu de străbătut!: Sbierea, Ioan George, *Poveşti şi poezii populare româneşti*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1971, pp. 89-90.

[12] […] Şi au mers fata de-mpărat cu inelul multă lume-mpărăţie, tot întrebând şi cercetând, până-n urmă s-au trezit în neşte codri mari pustii şi neumblaţi şi rătăcind încolo şi-ncoace, iată că nimereşte la curţile pajorii, sus pe o stâncă naltă.: Boer et alii, *op. cit.*, p. 125; […] Făt-Frumos îl ascultă şi lăsă arcul în jos. Apropiindu-se lupul şi întrebându-l unde merge şi ce caută prin astfel de păduri nestrăbătute de picior de om, Făt-Frumos îi spuse toată întâmplarea cu merele din grădina tatălui său, şi că acum mrerge să caute pe hoţ.: Ispirescu, P., op. cit., p. 62; […] Între aceşti puşcaşi era trei mai iscusiţi şi mai vestiţi, ei îmbla în toată ziua la vânat, şi fiecare aducea pentru sine deosebi câte ceva vânătură pentru masa boierească. Îmblând ei aşa tustrei totdeauna la vânat, s-au fost împuţinat într-aceea parte de pădure sălbătăcimea într-atâta, cât rareori şi foarte cu greu mai da ei peste vro fiară, sau pasere. Deci ei fură nevoiţi să părăsască acea parte de pădure şi să se deie la vânat prin alte părţi, pe unde nu mai îmblase pân-atuncia nimene.: Sbierea, I.G., op. cit., p. 89.

[13] […] O mulţime de găteje şi de rupturi de copaci li împiedica drumul, şi locurile li era tot din ce în ce mai necunoscute. Dară de la o vreme dădură de-o pădure foarte curată, frumoasă şi grijită, încât se mira, de unde să fie aceasta într-o pustietate aşa de mare! Mai merg ei cât mai merg, dară cu cât mergea mai departe, cu atât era şi mai curat şi mai grijit prin pădure, încât ţi se părea că îmbli printr-o grădină foarte bine păstrată şi rânduită. […] Mergând ei aşa pân pădure, au dat de la un timp de un lac foarte mare şi foarte frumos. Primprejurul lacului era tăiaţi copacii până hăt, depărtişor, ca să poată străbate razele soarelui peste toată faţa lacului; şi pe pământul curăţit era crescută o iarbă verde, cât tot de-a dragul să priveşti la ea!: *Ibidem*, p. 90.

[14] Era odată un ficior de împărat, care stătuse sângur la împărăţie. El era voinic de frunte, purta multe războaie şi todeauna biruia; dară mai tare încă iubia vânătoarea şi-şi petrecea aşa timpul în lupte cu fierele sălbatice.: *Ibidem*, p. 144; […] Într-o zi, he! târziu încolo, după ce trecură ani la mijloc, se făcuse fata mare, iaca se întâmplă de trecu un fecior de împărat prin pădure, umblând în vânătoare.; A fost odată ca niciodată, a fost ce-a fost şi n-a mai fost; a fost un om care alt meşteşug n-avea, decât era vânător dibaci. Ăst om a fost având trei feciori cari nici ei n-aveau alt meşteşug, că îi învăţase tatăl lor tot ce ştiuse el, îi făcuse tot vânători dibaci, că îi luase cu el de mici şi se dusese de-i învăţase să ochească şi să omoare fiarele de prin păduri şi păsările.: Stăncescu, D., *op. cit.*, pp. 22, 118.

[15] […] Împăratul făcuse o vânătoare mare şi, findcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioşc în pădurea aceea, şi chemase, ca să serbeze mântuirea sa, pre toţi boierii şi slujitorii curţei la o masă înfricoşată ce pregătise acolo.: Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 116.

[16] […] Şi, drept, a doua zi a băgat moşul de seamă, a deschis ochii în patru, şi cum a pierdut pe copii, i-a pierdut de-a binelea, că nu s-au mai ştiut întoarce. Au rămas în bunget. Au stat ei, bieţii, cât au stat, cu frică, tremurând vargă că urlau şi răgeau fiarele de ţi se făcea părul măciucă pe cap, plângând de să fi muiat inima cuiva, de cremenă să fi fost; dar ce să facă?; […] Într-o zi, iacă-l ajunse pe om moartea. Atunci şi-a chemat băieţii lângă el şi le-a zis aşa: - Măi băieţi, eu o să mor, că simt că mi-a venit ceasul; alta n-am ce să vă spui decât să faceţi toate cum ştiţi şi cum vă taie capul, că sunteţi oameni în toată firea, dar numai în trei păduri să nu intraţi cu nici un preţ, când îţi umbla după vânat: în ale de pe muntele Scorpiei, al Porcului Mistreţ şi ale Miezei-Nopţii. După ce le-a vorbit omul aşa, a mai trăit puţin şi şi-a dat sufletul.: Stăncescu, D., *op. cit.*, pp. 21, 118.

[17] Vezi, în acest sens, Leroi-Gourhan, Andre, *Gestul şi cuvântul*, vol. I-II (Trad. de Maria Berza, prefaţă de D. Cruceru), Ed. Meridiane, Bucureşti, 1983.

BDD-A8398 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:30 UTC)

Astfel, în cazul unor "disfuncţii familiale",
→ *mama (vitregă) fie alungă copiii soţului în pădure*[18] ,
→ fie aceştia, *de frica pedepsirii cu moartea pentru o vină oarecare*[19] ,
→ ori *pentru a evita un incest*[20]**,** alegând ei înşişi fuga în pădure.

- *loc de ascezăi*[21];
- *loc al împlinirii sau al revelării destinului*[22];
- *loc pentru procurarea materialului necesar ridicării unor construcţii*[23];
- *loc pentru procurarea lemnelor necesare încălzitului*[24].

---

[18] Furtună, Dumitru, *Izvodiri din bătrâni. Basme, legende, snoave, cântice bătrâneşti şi pluguşoare din Moldova*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1973, p. 77; Ispirescu, P., op. cit., pp. 256, 302-303; Pop-Reteganul, Ion, *Poveşti ardeleneşti* (ediţie îngrijită şi studiu introductiv de V. Netea), Ed. Minerva, Bucureşti, 1986, pp. 28-29, 146; Stăncescu, D., op. cit., pp. 20, 22; Vasiliu, Al., op. cit, p. 371.

[19] Boer et alii , op. cit., pp. 77-78; Ispirescu, P., op. cit., p. 93.

[20] […] Fata s-au adunat câteva hăinuţe în nişte desagi şi, cu ele în spate, a fugit şi s-au ascuns într-un codru mare şi lat, mai bine să peară acolo de foame, de frig ori de dinţii fiarălor sălbatice, decât să cadă cu tatăl său în păcat.: Boer et alii, *op. cit*., p. 199.

[21] A fost odată un om, căruia i se urâse cu deşărtăciunile cetăţilor şi se făcuse sihastru. Vezi că văzuse el că tot nu e nimic de lumea asta oarbă şi de-aia se dusese în sihăstrie. Acolo el avu vecini fiarele pădurilor, şi, aşa de bun era el la Dumnezeu încă toate dobitoacele i se închinau şi îi lingeau picioarele cans se întâlneau cu dânsul. Într-una din zile, ducându-se el la marginea râului ce curgea prin pădurea aceea, ca să se spele, văzu un sicrinel încheiat şi smolit bine, că vine pe apă şi se opreşte de marginea unde sta el, şi îndată auzi că orăcăieşte ceva ca un copilaş.: Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 144.

[22] A fost odată un împărat mare şi puternic, şi el avea trei feciori. Făcându-se mari, împăratul se gândi fel şi chipuri cum să facă să-şi însoare copiii ca să fie fericiţi. Într-o noapte, nu ştiu ce visă împăratul, că a doua zi, de mânecate, îşi chemă copiii şi se urcă cu dânşii în pălimarul unui turn ce avea în grădină. Porunci să-şi ia fiecare arcul şi câte o săgeată. – Trageţi, copii, cu arcul, le zise împăratl, şi unde va cădea săgeata fiecăruia, acolo îi va fi norocul. Copii se supuseră fără a cârti câtuşi de puţin, încredinţaţi că tatăl lor ştie ce spune. Traseră, deci, şi săgeata celui mai mare din fii se înfipse în casa unui împărat vecin; a celui de-al doilea se înfipse în casa unui boier mare d-ai împăratului; iară săgeata celui mai mic se urcă în naltul ceriului. Li se strâmbaseră gâturile uitându-se după dânsa, şi p-aci, p-aci, era să o piarză din ochi . […] Se duse şi cel mic. Cutreieră lumea până ajunse la pădurea cea mare unde se lăsase săgeata lui. Bâjbâi, el şi orbecăi p-acolo prin bunget, până ce dete de copaciul în care se înfipsese şi săgeata lui. Acest copaci era nalt şi gros şi bătrân, de când urzise Dumnezeu pământul. Se încovrigă el de dânsul, şi se urcă până ce ajunse de se agăţă de o ramură. Şi din ramură în ramură, când atârnat cu mâinile, când cu picioarele încrucişate şi încleştate, ajunse până în vârf. Acolo puse mâna şi-şi luă săgeata. Se dete jos cu sufletul plin de obidă şi de mâhnire, socotind că este sec de noroc, căci, se gândea el, că ce era să găsească în acel copaci? Nu-i fu destul că nu-şi aflase acolo pe scrisa lui, nu-i fu destul că făcuse atâta cale în deşert, se mai pomeni, când vru să plece de lângă copaci, că se agaţă de spinarea lui o bufniţă. Hâţ în sus, hâţ în jos, bufniţa să se ducă din spinarea lui, ba. Îl înhăţase, drăcoaica, cu ghiarele, ca o gaiţă spurcată, şi nu-l slăbea nici cât ai da în cremene.: *Ibidem*, pp. 160-161.

[23] […] El luă armele şi se duse prin pădure să afle o poiană, unde să-şi facă casă. El a aflat o poiană foarte frumoasă. Acum prinse a căuta lemne oable de casă, dară nu află că toate lemenele erau strâmbe.: Pop-Reteganul, I., *op. cit*., p. 127.

[24] […] Caută, caută; iaca iesă din bortă un moşneag bătrân-bătrân şi mocoşit, cu barba la brâu: -Fii bun, măi Valache, să mă duc după nişte uscături, după nişte hreşturi, ceva, ca pentru foc.: Furtună, D., *op. cit*., p. 51; […] Într-o posomorâtă zi de toamnă, ningeaşi bătea vântul de gândeai că piere lumea şi ei nu aveau nici un lemn la tăietor. Îndată a doua zi muierea se sculă des-de-dimineaţă şi clătind pe nerodul din pat îi zice: -Dar scoală, somnore, ce zaci ca o vită, vezi de gată carul şi mergi la pădure, că doară vezi că nu avem nici un lemn de foc! ; […] Într-o zi de primăvară iară merge moşneagul în pădure să aducă vro două crengi […] Şi dacă ajunse la pădure, prinse a rupe la crengi şi a-şi face sarcină, că de tăiat cu săcurea nu mai era în stare.: Pop-Reteganul, *op. cit*., pp. 3, 308; […]-Bună ziua,

BDD-A8398 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:30 UTC)

Ca o nostalgie cumva ancestrală, din perspectivă mitanalitică şi foarte probabil ecou al vremurilor în care omul era tehnician rudimentar al *procurării* focului din natură (abia ceva mai târziu şi *producător* al acestuia), ***pădurea*** basmului fantastic românesc se constituie uneori şi într-un adevărat *depozitar al focului (primordial/iniţiatic)*[25], pentru recuperarea acestuia fiind nevoie de tot felul de acte ritualice (*legarea Timpului* antropomorfizat, spre exemplu, întru recuperarea focului necesar reaprinderii propriului foc, a cărui menţinere face obiectul unor jurăminte cu caracter sacrifical).

Relativ transparentă este şi dimensiunea imagologică cu care mentalitarul tradiţional românesc, deopotrivă generator şi consumator de basm, a investit ***pădurea*** unui alt tărâm decât cel fizic-apropiat, cotidian-cunoscut: ca atare, importantă de amintit este aici, alături de *arhitecturalitatea* eminamente *minerală* a *tărâmului celălal*[26], şi **mineralitatea** pădurilor din *lumea cealălaltă*[27]**.**

Tot în basmul românesc, ***pădurea*** este sălaşul tradiţional al unor fiinţe conotate mitologic, fie ele

---

babo! da ce cauţi dumneata pe aici? – o întrebă feciorul nostru. – D-apoi iacă, dragu mamii, am venit să-mi adun nişte uscături să-mi duc acasă, că nu am cu ce să-mi fierb o mâncare şi la iarnă n-am cu ce să mă încălzesc, îi răspunse baba, şi se apucă să adune crengi uscate.: Ugliş-Delapecica, Petre, *Poezii şi basme populare din Crişana şi Banat*, Ed. pentru Literatură, Bucureşti, 1968, p. 216.

[25] […] Balaurul se zvârcolea de durere şi plesnea din coadă, de te lua fiori de spaimă, viteazul nostru însă se lupta de moarte şi obosise, iară tovarăşii săi dormeau duşi. Dacă văzu el că tovarăşii săi nu se deşteaptă, îşi puse toate puterile, se mai aruncă o dată asupra grozavului balaur şi-i- tăie şi capul ce-i mai rămăsese. Atunci un sânge negru lăsă din ea, fiară spurcată, şi curse, şi curse, până ce stinse şi foc şi tot. Acum ce să facă viteazul nostru, ca să nu găsească focul stins, când s-or deştepta tovarăşii lui, căci legătura le era ca să omoare pe acela care va lăsa să se stingă focul. […] Cătă într-o parte şi într-alta şi nu văzu nicăiri lumină. Se mai uită o dată cu mare băgare de seamă şi zări într-o depărtare nespusă o schinteie ce abia licărea. Atunci se dete jos şi o porni într-acolo. […] Apoi plecă înainte şi se duse până ajunse la o pădure mare, în care zărise focul. Aici dete peste alte nevoi. În peşteră acolo trăiau nişte oameni uriaşi carii aveau numai câte un ochi în frunte. Ceru foc de la dânşii, dar ei, în loc de foc, puseră mâna pe dânsul şi-l legară. După aceea aşezară şi un cazan pe foc cu apă şi se găteau să-l fiarbă şi să-l mănânce. […]Cum se văzu viteazul nostru singur numai cu unchiaşul, îi puse gând rău. Unchiaşul îl dezlegă să-l bage în cazan, dară voinicul îndată puse mâna pe un tăciune şi-l azvârli drept în ochiul bătrânului, îl orbi, şi apoi, fără să-i dea răgaz a zice nici cârc! îi puse o piedică şi-i făcu vânt în cazan. Luă focul după care venise, o apucă la sănătoasa, şi scăpă cu faţa curată.: Ispirescu, P. *op. cit.*, pp. 152-153; Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, p. 224; Sbierea, I.G., *op. cit.*, pp. 32,47; Stăncescu, D., *op. cit.*, pp. 120-122.

[26] *Palatele, podurile, armele*, uneori *animalele* sau *obiectele de uz casnic* ale zmeilor sunt doar din *sticlă, aramă, argint* sau *aur*: Ispirescu, P., op. cit., pp. 70-72; Pop-Reteganul, I., op. cit., pp. 134-136, 250-251 etc.

[27] […] Trecură printr-o pădure cu frunzele de argint, trecură prin alta cu foile de aur, trecură prin altă pădure cu frunzele numai diamanturi şi pietre nestimate, care sclipeau de-ţi luau ochi, şi ajunseră la un eleşteu mare.: Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 180; […] După o cale lungă, Roian cu feciorul moşului au ajuns într-o pădure frumoasă de aramă.; […] Roian iară se duse să-şi caute demâncare, pritindu-i feciorului ca nu cumva să mai rupă ceva din pădure, că acuma e un alt paznic, mai tare decât cel de aramă şi mai amarnic: boul de fier.; […] Aproape de podul de aur era o pădure frumoasă de stejari, cu frunzele de aur. Mamă-sa intră în pădure, rupse un stejar mare, îl făcu aşchii şi îi făcu lui Abrud o colibă, apoi adună muşchi şi frunze uscate şi i-a făcut un pat moale.: Ugliş-Delapecica, P., *op. cit.*, pp. 213-214, 247 etc.

BDD-A8398 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:30 UTC)

●**malefice:** *Bătrânul din pădurea blăstămată*[28]; *Ciuma-Pădurii*[29]; *Muma-Pădurii*[30]; *Gheonoaia*[31]; *Scorpia*[32] ; *Vid-Babă*[33]; *Tartacot, barbă de-un cot*[34] ; numeroşi *zmei*[35].

●**benefice:** *vulpoi*[36]; *zmeu/zmei*[37]; *Dumnezeu*[38]; *uriaş*[39] ; *Mama-Pădurii* sau celelalte nume[40] sub care este cunoscută această reprezentare mitofolclorică românească[41];

● sau, pur şi simplu, ***inofensive***[42]***.***

Deopotrivă spaţiu malefic şi profund orientat spre iniţiere, ***pădurea*** basmului fantastic românesc are un puternic impact psiho-afectiv asupra eroului care o străbate, deschizându-i acestuia, după trecerea probelor, calea spre eliberarea sinelui, tocmai întru împlinirea dezideratului ultim, oricare ar fi acela... Prin urmare, având sau primind o *valoare simbolică*, implicând sau intermediind eroului contactul cu *necunoscutul* (deci, încă nu-pe-deplin-iniţiat), ***pădurea*** basmului fantastic românesc trebuie văzută şi ca o **matrice** care, pe baza unor preiniţieri sau ajutorului dat de adjutanţii magici ai eroului, îi oferă acestuia şansa accederii la o *cunoaştere superioară.* Cu certă funcţie magică, această *experienţă* a ***pădurii*** va constitui pentru eroul basmului românesc, o adevărată *experienţă a eliberării*: în acest context, este de reamintit dimensiunea spirituală pe care i-o oferă eroului contactul şi/sau confruntarea cu unele fiinţe mitologice (malefice) care sălăşluiesc şi/sau stăpânesc efectiv pădurea – *Muma Pădurii*[43]*, Moşul Codrului*[44]*, Fata*

---

[28] Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, p. 138.
[29] Furtună, D., *op. cit.*, p. 96.
[30] Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 294; Ugliş-Delapecica, P., *op. cit.*, p. 227.
[31] Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 9.
[32] Ibidem, p. 105; Stăncescu, D., *op. cit.*, p. 119.
[33] Vasiliu, Al., *op. cit.*, p. 300.
[34] Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, p. 128; Stăncescu, D., *op. cit.*, p. 150?
[35] Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, pp. 167-168; Sbierea, I.G., *op. cit.*, p. 31.
[36] Creţu, Grigore, *Basme populare româneşti*, vol. I-II (Ed. îngrijită de I. Datcu, I. Stănculescu, prefaţă de I. Datcu), Ed. Saeculum I.O., Bucureşti, 2010; I, pp. 94-95.
[37] Boer et alii, *op. cit.*, pp. 101, 134-135; Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, p. 146.
[38] Ispirescu, P., *op. cit.*, pp. 79-80.
[39] Sbierea, I.G., *op. cit.*, pp. 32,47.
[40] Evseev, Ivan, *Dicţionar de magie, demonologie şi mitologie românească*, Ed. Amarcord, Timişoara, 1998, pp. 280-283; Ghinoiu, Ion, *Mitologie română. Dicţionar*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2013, pp. 192-194; Olinescu, Marcel, *Mitologie românească* (Ed. critic şi prefaţă de I. Oprişan), Ed. Saeculum I.O., Bucureşti, 2001, pp. 224-232, 354-356; Pamfile, Tudor, *Mitologie românească*, Ed. Allfa, Bucureşti, 1997, p. 185.
[41] Vasiliu, Al., *op. cit.*, p. 130 şi următ.
[42] Aice la uriaş nu lucre nimică şi i-au venit urât de la o vreme. Pe urmă şi-au tras pe samă, că de ce să şadă el aice? Şi pentru că nu putea nimeri acasă, s-au luat aşa prin pădure. Au mers amu cât au mers, şi au dat de nişte bătrâni, de o babă şi un moşneag, carii păştea oile, le mulge şi le hrănia aşa, şi sara venea acasă cu dânsele, le închidea în ocol şi dormia.: Sbierea, I.G., *op. cit.*, p. 48.
[43] Bârlea, Ovidiu, *Mică enciclopedie a poveştilor româneşti*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, pp. 241-244; Evseev, Ivan, *op. cit.*, pp. 288-289; Kernbach, V., *op. cit.*, pp. 409-410; Ghinoiu, I., *op. cit.*, pp. 200-201; Olinescu, M., *op. cit.*, pp.320-323; Taloş, Ion, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicţionar* (Prefaţă de Cl. Lecouteux), Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 2001, p. 88.
[44] Evseev, I., *op. cit.*, pp. 287-288; Kernbach, V., *op. cit.*, p. 407; Olinescu, M., *op. cit.*, p. 323; Taloş, I., *op. cit.*, p. 101.

BDD-A8398 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:30 UTC)

Păduriі[45] -, surmontarea acestor piedici puse de *pădurea antropomorfizată* conferind acţiunilor eroului de basm substanţă (aproape) mitică[46].

Crâng sacru sau junglă demonică, străbătută (i)raţional şi/sau (ne)eroic, *cadru viu* (uneori cu personalitate psihosomatică!), *decisiv pentru acţiunile eroului* ori *simplu element auxiliar al epicului*, ***pădurea*** basmului românesc se constituie într-un element arhetipal care, la rându-i, condiţionează fundamental un traseu cu accente/tuşe arhetipale: dincolo de cotloanele, ascunzişurile, de monştrii sau spaimele cuprinse, dincolo de opoziţia (hermeneutic vorbind) contradictorie, drastică pe care o conţine (*pur* vs *impur*, *rău* vs *bine, iniţiere* vs *pierdere* – de sine, de sens, a vieţii-, *refugiu* vs *loc de plecare spre propriu-i destin*), ***pădurea*** basmului românesc conţine (*imbroglio*) şi „practică" (uneori la superlativ!), ***ispita iniţierii***.

Cu alte cuvinte, eroul, *abia plecat de acasă*, deci, *în profunzime ambiguu*, are şansa (revelată sau doar contextuală), de a căpăta *aici*, *în* ***pădure***, conştiinţă şi/sau conştienţă, (doar) astfel putându-şi atinge (ulterior) dezideratul...

---

[45] Eretescu, Constantin, *Literatură şi rit în unele legende despre Fata Pădurii*, în vol. *Ştima apei. Studii de mitologie şi folclor*, Ed. Etnologică, Bucureşti, 2007, pp. 97-106; Ibidem, *Balada Fata Pădurii*, în *vol. cit*., pp. 107-112; Idem, *Fata Pădurii şi Omul Nopţii: în compania fiinţelor supranaturale*, Ed. Compania, Bucureşti, 2007.

[46] De reamintit este, în acest context, actul săvârşit de miticul erou mesopotamian *Ghilgamesh* care, împreună cu *Enkidu*, pentru a vâna cu succes monstrul *Humbaba*, vor trebui să taie copaci seculari din pădurea sacră de cedri… Vezi *Tăbliţele de argilă. Scrieri din Orientul antic* (Trad., prefaţă, cuvânt înainte şi note de C. Daniel, I. Acsan), Ed. Minerva, Bucureşti, 1981, pp. 90-91.

BDD-A8398 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:30 UTC)